

Kovács Péter¹: Értékelés Blutman László: A nemzetközi jogérvényesülése a magyar jogban: fogalmi keretek c. értekezéséről

I.

Blutman Lászlót hovatovább 35 év óta ismerem, azaz szakmai pályafutásunk együtt indult és együtt haladt. Talán két év különbséggel mindketten a szegedi jogi karon tanuló joghallgatók generációi számára mély benyomást hagyó Nagy Károly professzor tanítványaként indultunk, ekképpen az ún. Buza-iskola tagjainak számítunk, és ha Nagy Károly (és Herczegh Géza) valamint némi átfedéssel Bodnár László² voltak a Buza-gyerekek („Buza boys”), Blutman Lászlóval mi ketten lennénk a Buza-unokák. A jelenlegi fiatal generáció, Bodnár László és Blutman László keze alól kikerült fiatal kollégák pedig kvázi Buza-dédunokák gyanánt oktatnak és kutatnak.

Szakmánkban közismerten a Buza-iskola két alapvető jellemzővel bír: az egyik a dogmatikai figyelem, a másik a pozitivista szemlélet. Közös tanárunk, Nagy Károly mindkettőt egyaránt szem előtt tartotta és tudta is ugyanazon mélységben művelni, Blutman László munkásságában (legalábbis szerintem) a dogmatikai vonal a meghatározó fontosságú³, míg az enyémben inkább a pozitívizmus és a gyakorlati nemzetközi jog.

E személyes vonatkozásokat azért tartottam fontosnak előre bocsátani, mivel a jelen disszertáció értékelése során számtalanszor látni fogja az olvasó, hogy nagyon sok megállapítás a fentiekből következik vagy legalábbis azokra mutat vissza.

II.

Az MTA doktora címére benyújtott pályázat bírálójának a szabályok szerint két kérdésre kell válaszolnia: javasolja-e a pályamű nyilvános vitára bocsátását és ha igen, úgy javasolja-e a fokozat odaítélését.

Miközben mindkét kérdésre igennel válaszolok, megjegyzem azt is, hogy én a disszertációban részletesen kidolgozott több elemet másként látok, más hangsúlyokat tulajdonítok egyes elemeknek, azokon belüli alelemeknek, jogi és nem jogi tényezőknek, néha megértőbb vagyok. Ugyanakkor ez sem azt nem jelenti, hogy az állítanám, Blutman Lászlónak ne lenne igaza, sem azt, hogy azt mondanám, hogy az Alkotmánybíróság mindig tévedett, mindig rosszul döntött azokban az ügyekben, amelyekben a disszertáns bírálatot fogalmaz meg.

Ugyanazt a kérdést ugyanis más szempontból is lehet nézni és valószínűleg mindkettő szempont egyaránt legitim: az is, amelyik a dogmatikai hibákat kutatja és próbálja kiküszöbölni, és az is, amelyik az adott probléma gyakorlati megoldására koncentrál, és ennek érdekében vagy nem figyel oda a dogmatikai finomságokra, vagy úgy tekinti, hogy az eredeti alkotmánybírósági tervezet persze sokkal jobb volt, de talán még mindig védhető maradt, dacára a megszavazás érdekében elfogadott kilúgozásnak, beleíratásoknak: és még mindig jobb, mintha a határozat meg sem született volna, *a fortiori* ha olyan jogi horror kapott volna többséget, mint ami egyes, több csatlakozással súlyosbított különvéleményekben tükröződik.

¹ Kovács Péter DSc, a PPKE Jog-és Államtudományi Karának kutatóprofesszora, a Nemzetközi Büntetőbíróság (ICC) bírāja.

² Prof. Bodnár László barátom az utolsó magyar nemzetközi jogász, akinek még személyes, szakmai élményei is vannak Buza Lászlóról, de ő döntően már az akkor még igen fiatal Nagy Károlytól tanulta a nemzetközi jogot.

³ De külön hangsúlyoznom kell, hogy Blutman László közben az európaijognak is elismert, sokat hivatkozott szakértőjévé és vezető magyar kutatójává vált.

Mondom ezt akként, mint akit különböző mértékben eleve felelősség terhel a kialakult helyzetért, vagy úgy, hogy nem tudta kijavítani az (összes) általa (is) rossznak tartott fordulatot vagy hogy a keresztült vitt formulák sem tökéletesek nem lettek, sem pedig nem voltak mentesek olyan elemektől, amelyek újabb tudományos aggályokat válthattak ki. Esetleg nem olyan ügyben sikerült elhelyezni a javítást, ami felkeltette volna a figyelmet.

Az alábbiakban így valamelyest kilépve a hagyományos opponensi szerepből, nem annyira bírálni fogok, hanem méltatni a művet és magyarázni a gyakorlatot ott, ahol az talán szükséges.

III.

Tagadhatatlan, hogy a XX-XXI. század fordulóján a nemzetközi jog és a belső jog kapcsolatrendszere már számtalan árnyalatot termelt ki, amit a nagy iskolaalapítók (azaz Hegel, Kelsen és Triepel) nem láthattak előre, és az általuk bevezetett fogalmak egyre kevésbé tudnak gyakorlati segítséget nyújtani. Mindebben a növekvő számú nemzetközi bíróság, a nemzetközi szerződések végrehajtásának megkönnyítésére létrehozott monitoring intézmények továbbá a nemzetközi szervezetek és azok különböző jogi természetű határozatai és ezek behivatkozásai bírói és nem bírói testületekben és mindezekben belül az emberi jogok nemzetközi védelme azok az elemek, amelyek a monizmus vagy dualizmus eredeti változataival nem írhatók le, azokkal nem elemezhetők és nem is kezelhetők.

Van viszont a hagyomány (például az országgyűlési gyakorlatban) és a tendencia, hogy legyünk rövidek, egyszerűek és közérthetőek, mert az árnyalatok ismertetésére nincs idő és a média a három mondatos üzenetnél hosszabbat nem tud átvinni, mivel azok a ma szokásos sulykolásra már eleve alkalmatlanok.

Az alkotmánybíróági gyakorlat is e keretek között formálódik.

Fentiek előre bocsátása után hadd említsem meg, hogy miközben egyetértek a disszertáns olyan megállapításaival, hogy a nemzetközi jog érvényesülését a magyar jogban „zavaros gyakorlat”, „aggályos koncepcióváltás” és „fogalmi zavarok”, egyéb hibák jellemzik, nem szabad figyelmen kívül hagyni az emberi tényezőt: van-e éppen elméleti nemzetközi közjogász az alkotmánybírák között (1993 és 2005 szeptembere között nem volt⁴, 2005-2014 között volt illetve 2016 óta ismét van) vagy legalább a tanácsadók között⁵: a nem nemzetközi jogász alkotmánybírák közül pedig hányan vannak olyanok, akik tanulmányaik, szakmai háttérük, érintkező kutatásaik vagy gyakorlati előéletük okán közel érzik magukhoz a nemzetközi jogot vagy legalábbis nem tekintik a szent állami szuverenitás falai mögé eleve gyanús erőfeszítésekkel bevonszolni kívánt trójai falónak...

A többséget meggyőző erő alapulhat józan belátáson, érvelési sikerességen, az ansziennitás miatti tekintélyen, elmaradása pedig vagy azt jelzi, hogy az illető nem tudott sikeresen érvelni vagy azt, hogy a másik eleve eldöntötte, hogy szó se lehet róla, hogy az adott álláspontot elfogadja.

⁴ Herczegh Géza professzor a hágai Nemzetközi Bíróságba történő megválasztása miatt már nem vett részt az értekezésben sokat bírálta 53/1993. (X. 13.) AB határozat meghozatalában.

⁵ Dobromir Mihajlov tszv. egyetemi docens, alkotmánybíróági főtanácsadó 2000-2014 között.

Van jelentősége továbbá az alkotmánybírói szerepfelfogásnak, azaz hogy melyik alkotmánybíró mit tekint alkotmányos feladatának: az alkotmány (szövegének) a védelmét vagy az alkotmányosság védelmét?

A nemzetközi jog és az alkotmány illetve az alkotmányos gyakorlat zökkenésmentes illeszkedése tehát egy olyan kanti kategorikus imperatívusz, amelynek a megvalósulására maximum abban az esetben lenne szerény esély, ha az Alkotmánybíróság csak elméleti nemzetközi jogászokból állna és az ilyenek közül sokan töltenék be a parlamenti patkó sorait. Egyikre is és másokra is valószínűleg még sokáig várunk kell.

Így azonban együtt kell élni azzal, hogy az alkotmánybírói gyakorlatban nagyon sok az esetlegesség és számos fordulat tulajdonképpen egy adott ügy összefüggéseiben született meg. A doktrína által felkapott, méltatott vagy bírált fordulatok egy jelentős része (ideértve az aggályra valóban okot adókat is) valahogy úgy született meg, mint a cowboy esete az üldözés elől a kaktuszba vetődéssel: *első pillanatban jó ötletnek tűnt...*

Ráadásul nagyon sok fordulat illetve alkotmánybírói tézis nemcsak az Alkotmány és az Alaptörvény változásaihoz kötődött, hanem egy adott jogi konstelláció *hic et nunc* helyzetéhez: más összefüggésekben illetve az eredetitől elszakítva nem értelmezhető. Vagy legalábbis nem lenne szabad önmagában értelmezni, de ezt a figyelmeztetést az Alkotmánybíróság elmulasztotta pirossal aláhúzva odailleszteni.

Az elkövetett hibák egy részét az alkotmánybírák felismerik (maguktól, vagy tudományos kritikák olvastán vagy éppen egy strasbourgi ítélet nyomán), de a kijavítás nem egyszerű: ha nincs újabb ügy, nincs miről dönteni és *l'art pour l'art* egyetlen állam alkotmánybíróága sem ismeri el nyilvánosan, hogy „*Na, ezt jól elbaltáztuk...*”

Kell tehát egy hasonló ügy, amelyben vagy annak természetéből fakadóan vagy egyes eltérő sajátosságokat hangsúlyozva ki lehet mondani, hogy „*Múltkor ugyan azt mondtuk, hogy A, de most azt mondjuk, B, ám még sincs ellentmondás, mert a két ügy kicsit különbözik, viszont mostantól a B az irányadó.*” De egy ilyen fordulathoz az kell, hogy az ügy és a jogi probléma fontossága ezt megalapozza. Igen gyakran hallottan alkotmánybíróként azt a fordulatot, hogy „*Igen, igaz, de ez még nem az az ügy, ahol érdemes ebbe belemenni...*”

Godot-ra várva – ismerjük Samuel Beckett színművét, és tudjuk, hogy Godot végül is nem jön el...

Van még az a lehetőség, hogy egy adott alkotmánybírói határozatba, mert éppen odaillik, beleviszik a helyesebb szóhasználatot, különösebb explicit magyarázkodás nélkül⁶, bízva

⁶ Lásd e tekintetben az 53/1993. határozatnak a nemzetközi jogászok, így Blutman László által joggal és az értekezésben is bíralt, a nemzetközi szokásjogot és a *jus cogens*-t egybemosó fordulatának nem megismétlését, hanem szerintem szakmailag helyes szóhasználatot használó 61/2011. (VII. 13.) AB határozatot:

„*A posteriori*, utólagos mérceként szolgálhatnak a nemzetközi jog *ius cogens* normái valamint alapelvei, és az ún. általánosan elfogadott jogelvek, továbbá azok a nemzetközi szerződések, amelyeknek Magyarország is részese.”

Lásd még. 45/2012. (XII. 29.) AB határozat: „Az alkotmányos legalitásnak nemcsak eljárásjogi, formai, közjogi érvényességi, de tartalmi követelményei is vannak. A demokratikus jogállam alkotmányossági kritériumai, egyben nemzetközi egyezményekbe foglalt, a demokratikus jogállami közösségek által elismert és elfogadott alkotmányos értékek, alapelvek és alapvető demokratikus szabadságjogok, illetve az ezekkel részben egybeeső úgynevezett *ius cogens*”.

abban, hogy a számítógépes szövegszerkesztés előnyei (különös tekintettel a *copy/paste* parancs alkalmazására) a helyes szóhasználat alkalmazását segítik elő.

Így tehát azt jegyzem meg, ezen rész lezártakor, hogy az alkotmánybíróági gyakorlatban szerintem jóval több az esetlegesség, mint a jól felépített, előre kidolgozott és perspektíváiban is átgondolt koncepció, de akármilyen fogalmi kereteket dolgoz is ki a doktrína -mint ahogyan tette ezt a disszertáns, folytatva Nagy Károly és Bodnár László erőfeszítéseit – azok átvétele pusztán a tudományos alátámasztottság okán a gyakorlatba csak a (javíthatatlan) optimisták szerint reális.

IV.

Blutman László munkájában több, mint 160 magyar, angol, német vagy francia szakmunkát használt fel. Ennek kb. 1/3-a a nemzetközi szakirodalom, 2/3-a magyar szerzőké⁷. Utóbbiak közül gyakorlatilag csak azok „hiányoznak”, amelyek az értekezés kinyomtatása után jelentek meg.

A hivatkozott szakirodalom megfelelően átfogja úgy a régebbi, mint az újabb irodalmat, úgy a nemzetközi jogi és európai jogi írásokat, mint a magyar alkotmányjogi szakirodalomnak a nemzetközi jogi szerződések hazai gyakorlatára vonatkozó szakmunkáit. A hivatkozások *lege artis* történnek.

Az értékezés – ha jól számoltam össze – a munka legvégén található felsorolásban, 82 alkotmánybíróági határozat vagy végzés feldolgozására épül⁸, amelyet 16 állandó nemzetközi bírósági ítélet vagy tanácsadó vélemény⁹, 30 nemzetközi bírósági ítélet vagy tanácsadó vélemény¹⁰, 23 egyéb, választottbíróági, emberi jogi bírósági vagy az ex-jugoszláv nemzetközi büntető törvényszéki ítélet¹¹ és 38 luxemburgi EU bírósági ítélet¹² feldolgozása illetve behivatkozása egészíti ki, továbbá 45 kúriai (legfelsőbb bírósági), megyei bírósági vagy törvényszéki ítéletet vagy egyéb döntést, valamint 4 amerikai bírósági ítéletet és egy híres német alkotmánybíróági határozatot hívott még segítségül.

V.

Az alkotmánybíróági határozatok (és végzések) óriási mennyiségből a kutatás céljához kötődően a legfontosabbakat választotta ki Blutman László.

Az opponens – már csak azért is, hogy feladatát betöltse – tud viszont említeni olyanokat, amelyek feldolgozásának kimaradását sajnálattal veszi tudomásul: ilyen pl. az 5/2004. (III. 2.) AB határozat (a kettős állampolgárságról szóló népszavazási kezdeményezésről hozott első (és fontosabb) határozat), a 35/2007 (VI.6.) AB határozat (a NATO-ból való kilépésre

⁷ Az ELTE-n használatos tankönyv (amelyre többször hivatkozik lábjegyzetekben mint „KENDE *et al* (2014)”) a hátul levő szakirodalmi listából kimaradt.

⁸ Abszolút formai, nem érdemi megjegyzés, hogy az értekezés végén ezeknek a sorrendje nem világos, hogy milyen elv alapján lett felállítva, az ti. biztos, hogy nem időrendben. Illetve az alapvetően mégis időrendi felsorolásban időnként későbbi időrendi blokkok kerülnek be, majd mintha a korábbi időrend logikája áll helyre, amelybe egy újabb időrendi blokkot iktatott be.

⁹ A magam részéről nem értek egyet azzal, hogy az ítéleteket és tanácsadó véleményeket – talán azért, hogy az alkotmányjogászok számára is megkönnyítse az olvasást, Blutman László összefoglalóan szintén határozatoknak nevezi.

¹⁰ Akárcsak fent, itt sem értek egyet azzal, hogy az ítéleteket és tanácsadó véleményeket határozatoknak nevezi.

¹¹ De miért hívja ezeket határozatoknak?

¹² De miért hívja ezeket határozatoknak?

irányuló népszavazási kezdeményezés ügye¹³), a 61/2008. (IV. 29.) AB határozat¹⁴ (a lisszaboni szerződésre vonatkozó – egyik - népszavazási kezdeményezés ügye), a 766/B/2009. AB határozat (szomáliai útlevélek ügye)¹⁵, az 1/2011 (I. 14.) AB határozat (a prostituáltak kötelező orvosi vizsgálatának ügye).

¹³ „2. Az OVB a határozatát arra alapította, hogy a népszavazásra feltenni kívánt kérdés az Alkotmány 28/C. § (5) bekezdés b) pontjában foglalt tilalomba ütközik, amelynek értelmében nem lehet országos népszavazást tartani hatályos nemzetközi szerződésből eredő kötelezettségről. Az Alkotmánybíróság ezzel egyetértően megállapította, hogy az Alkotmány 28/C. § (5) bekezdés b) pontja nemcsak a Magyar Köztársaság által elfogadott és hatályos nemzetközi szerződésből folyó kötelezettségre vonatkozik, hanem kiterjed a szerződés felmondására is.

Az Alkotmánybíróság ezzel egyetértően megállapította, hogy az Alkotmány 28/C. § (5) bekezdés b) pontja nemcsak a Magyar Köztársaság által elfogadott és hatályos nemzetközi szerződésből folyó kötelezettségre vonatkozik, hanem kiterjed a szerződés felmondására is.

E rendelkezés célja ugyanis annak megelőzése, hogy népszavazásra kerüljön olyan kérdés, amelynek a következményeként lehetetlenné válik a vállalt nemzetközi kötelezettségek végrehajtása. A nemzetközi szerződések jelentős részében egy állam kötelezettségvállalása a másik államra tekintettel történik. Abban az esetben, ha az adott nemzetközi szerződés a felmondást tiltó, korlátozó, időben ütemező szabályokat tartalmaz, ezeknek a betartására is vonatkozik az államnak a szerződéskötéskor vállalt kötelezettsége. Ezek híján pedig a kilépés joga a szerződés természetére, a szerződő felek szerződéskötési akaratára történő visszavezethetőség függvényében gyakorolható. A vállalt kötelezettségek betartása, illetve az, hogy csak a nemzetközi jogi szabályoknak megfelelően mentesüljön egy állam nemzetközi kötelezettségei alól, alapvető fontosságú egy jogállamban és a jogállamok együttműködésében.

Egy nemzetközi szerződésbe való belépésre és az abból való kilépésre vonatkozó szabályok ezért a dolgok természetéből fakadóan nem azonosak, és ez vonatkozik a kérdésnek a népszavazással való összekapcsolhatóságára is. Ezért az alkotmányozó valamely nemzetközi szerződésből való kilépés kérdésében a döntést az Országgyűlés kezébe helyezte, amelynek módja van arra, hogy részleteiben mérlegelje egy kilépési jog meglétét, gyakorolhatóságának ütemezhetőségét, jogi, politikai és gazdasági következményeit.”

¹⁴ „3. Az Alkotmánybíróság az Európai Unió alapvető normáit illetően az elmúlt években több elvi élő megállapítást tett. Az 1053/E/2005. AB határozatában arra mutatott rá, hogy „szerződési eredetük dacára, az Európai Unió alapító és módosító szerződéseit nem nemzetközi szerződésként kívánja kezelni” (ABH 2006, 1824, 1828.). Ezt követően egy másik határozatában pedig azt hangsúlyozta, hogy az „Alkotmánybíróság az 1053/E/2005. AB határozatában megállapította, hogy az Európai Közösségek alapító és módosító szerződesei az Alkotmánybíróság hatáskörének szempontjából nem nemzetközi szerződések (ABK 2006. június 498, 500.), e szerződések, mint elsődleges jogforrások és az Irányelv, mint másodlagos jogforrás közösségi jogként a belső jog részei, mivel a Magyar Köztársaság 2004. május 1-jétől az Európai Unió tagja. Az Alkotmánybíróság hatáskörének szempontjából a közösségi jog nem minősül az Alkotmány 7. § (1) bekezdésében meghatározott nemzetközi jognak” [72/2006 (XII. 15.) AB határozat, ABH 2006, 819, 861.]. Az Alkotmánybíróság ezeket az elvi élő megjegyzéseit azokra a szerződésekre vonatkoztatta, amelyek a közösségi jogrendszerben e határozatai meghozatalakor már hatályosak voltak. A jelen eset azonban ettől különbözik, hiszen a Lisszaboni Szerződés még nem hatályos nemzetközi szerződés.

Ahogy az Alkotmánybíróság már a 32/2008. (III. 12) AB határozatában (MK 2008, 40. szám, 1954.; 1963. o.) is idézte, a Lisszaboni Szerződés 6. cikk (2) bekezdése úgy rendelkezik, hogy „E szerződés 2009. január 1-jén lép hatályba, feltéve, hogy valamennyi megerősítő okiratot letétbe helyezték, illetve ennek hiányában az azt követő hónap első napján, hogy az utolsó aláíró állam is letétbe helyezte megerősítő okiratát”. Addig, amíg a hatálybalépéshez a magában a szerződésben megkövetelt feltételek nem teljesülnek, az Alkotmánybíróság az Európai Közösségek alapító és módosító szerződesei, mint elsődleges jogforrások módosítására irányuló, de még nem hatályosult újabb szerződést csak a nemzetközi jogi eredetűre figyelemmel tudja értékelni, ezért vonatkoztathatja rá az Alkotmánynak és az Abtv.-nek a nemzetközi szerződéseket érintő szabályait.”

¹⁵ „1. Az Alkotmánybíróság megítélése szerint a jelen ügyben felmerült alkotmányossági probléma eldöntésekor nem hagyható figyelmen kívül Európai Unió tagságunk, illetve a schengeni övezetbe tartozás közösségi jogi vetülete. Abban az esetben ugyanis, ha az Európai Unió egy tagállama nem ismeri el egy harmadik országból származó állampolgár útiokmányát (útlevélét) – mint ahogy jelen esetben a szomáliai útlevélet – az nem jelenti egyben a beutazás teljes ellehetetlenülését. Erre vonatkozóan – amelyet a jelen ügyben vizsgált R. alkalmazásánál is figyelembe kell venni – irányadó a Közösségi Vízumkódex

Bár ezek nem ütötték át a tudományos közönség ingerküszöbét, de érdemes egy kicsit kitekinteni ezekre:

- (1) az 5/2004. (III. 2.) AB határozat annak példája, hogy milyen gondokat tud okozni, ha az Alkotmánybíróság összefüggéseiből kiragadva¹⁶ emel ki egy szimpatikusnak tűnő fordulatot a Nemzetközi Bíróság gyakorlatából (ti. a Nottebohm ítéletből az állam és az állampolgár közötti „genuine link” értelmezését) vagy egy egyezmény¹⁷ kommentárjából, és azt végső soron a nemzetközi jog szempontjából *contra legem* alkalmazza.
- (2) A 35/2007 (VI.6.) AB határozat: ha a nemzetközi szervezetbe való belépés népszavazáshoz kötődött, akkor a kilépésről is bármikor kezdeményezhető (az adott esetben állampolgár által) népszavazás?
- (3) A 61/2008. (IV. 29.) AB határozat árnyalja (kiigazítja) az európai jog *sui generis* jellegéről korábban mondottakat.

létrehozásáról szóló 2009. június 13-ai 810/2009/EK parlament és tanácsi rendelet (a továbbiakban: Vízumkódex) és az érintett tagállam által el nem ismert útiokmányok birtokosai részére a tagállamok által kiadott vízumok beillesztésére szolgáló űrlapok egységes formátumáról szóló 2002. február 18-ai 333/2002/EK tanácsi rendeletet (a továbbiakban: EK rendelet).

Jelen ügyben a közösségi jog ezen két jogforrása a következők miatt bír jelentőséggel:

a) A Vízumkódex 29. cikk (2) bekezdése értelmében „amennyiben a vízumot kiadó tagállam nem ismeri el a kérelmező úti okmányát, a vízum beillesztésére szolgáló külön lapot kell használni.” A Vízumkódex és az EK rendelet lehetővé teszik, hogy a tagállam hatóságai vízumot adjanak („vízum beillesztésére szolgáló űrlapot állítsanak ki”) olyan esetekben, amikor – mint az R. vizsgált rendelkezésében is – az adott személy a tagállam által el nem ismer úti okmánnyal rendelkezik (lásd még: EK rendelet 1. cikk (1) bekezdését). Ez a vízum a Harmtv. 2. § g) pontja alapján olyan irat, ami úti okmánynak minősül, ezáltal a Harmtv. rendelkezései – közöttük a családegyesítésre vonatkozó szabályok – alkalmazhatóvá válnak.

b) A Vízumkódex 25. cikk (3) bekezdése szerint: „Amennyiben a kérelmezőnek olyan úti okmánya van, amelyet egy vagy több – de nem az összes – tagállam nem ismer el, olyan vízumot kell kiadni, amely az úti okmányt elismerő tagállamok területére érvényes. Amennyiben a kiadó tagállam nem ismeri el a kérelmező úti okmányát, a kiadott vízum csak arra a tagállamra lesz érvényes.” Mivel a szómáliai útleveleket – a magyar szabályozáshoz hasonlóan – számos tagállam (pl. Németország, Spanyolország, Olaszország, Lengyelország stb.) nem ismeri el érvényes útiokmányként, ezért a szómáliai állampolgároknak a fentiekben bemutatott vízum csak korlátozott érvényességgel adható ki. Tehát ez a vízum csak Magyarországra lesz érvényes, viszont a családegyesítésnek ez nem gátja.

Megállapítható tehát, hogy az R. 1. számú mellékletében foglalt tilalom ellenére lehetősége van a szómáliai állampolgároknak a magyarországi beutazásra akkor is, ha nem kívánnak menedékjogi kérelemmel élni. A vízummal történő beutazást követően kivételes méltányosság alapján – amelybe a családegyesítés is beletartozik – tartózkodási engedély is kérelmezhető. [Lásd: Vhr. 47. § (4) bekezdés a) illetve a (4a) bekezdés.]

2. A személyek határátlépésére irányadó szabályok közösségi kódexének (Schengeni határ-ellenőrzési kódex) létrehozásáról szóló 2006. március 15-i 562/2006/EK parlament és tanácsi rendelet 5. cikke rendelkezik harmadik ország állampolgárainak beutazási feltételeiről. E cikk (4) bekezdés c) pontja lehetővé teszi az érvényes, határátlépésre vonatkozó úti okmány nélküli beutazást a tagállam saját területére humanitárius okból, nemzeti érdekből vagy nemzetközi kötelezettségek következtében. Hasonló szabályt tartalmaz a Harmtv. 13. § (2) bekezdése, amelynek értelmében az általános előírások pl. érvényes úti okmány hiányában is engedélyezhető kivételesen a beutazás és tartózkodás: nemzetközi kötelezettség teljesítése céljából, halaszthatatlan humanitárius okból vagy nemzeti érdekből. Ezekben az esetekben ugyan kivételesen, de mégiscsak lehetőség van a beutazásra, majd pedig a tartózkodásra akkor is, ha nem minősül érvényes úti okmánynak az adott ország útlevele és a kérelmező nem rendelkezik a fent bemutatott ún. schengeni vízummal sem.”

¹⁶ A problémát nagyon pontosan érzékelte Kukorelli István különvéleménye, amelyhez csatlakozott Holló András.

¹⁷ Ti. az Európa Tanács 1997-es állampolgársági egyezménye.

- (4) A 766/B/2009. AB határozat arra ad példát, hogy a hazai jog *prima facie* ugyan mutat problémát, de szabályozási hiány vagy jogsérelem nincs, mivel az európajog kitölti a vélt hiányt.
- (5) Az 1/2011 (I. 14.) AB határozat arra a példa, hogy nemcsak az okoz gondot, amikor van monitoring testületi értelmezés egy nemzetközi szerződéshez, hanem igazából az, amikor nincs, mivel az államok nem tartották szükségesnek monitoring testület létesítését. Az Alkotmánybíróságnak azonban az adott ügyben azt kellett eldöntenie, hogy az adott hazai jogszabály sérti-e vagy sem a nemzetközi jogi kötelezettséget. Ráadásul az értelmezéshez az ENSZ-től a diplomáciai úton is kért előkészítő anyagok összefoglalását sem kapta meg.

VI.

Az alkotmánybíróági megfogalmazásokat a már említett emberi tényezőkön túl befolyásolja értelemszerűen az alkotmány megfogalmazása és osztom Blutman Lászlónak az Alkotmány 7.§-áról és az Alaptörvény Q. cikkéről, azok hasonlatosságáról, és csekély jelentőségű különbségeiről kifejtett nézeteit, és azt, ahogy és amennyiben az Alkotmánybíróság korábbi joggyakorlatát figyelembe veszi az Alaptörvény idején is.

Ugyanakkor – a *dictumok* kritikája során - én nagyobb hangsúlyt adtam volna annak, hogy az európa-klauzula (a 2/A §) eredeti hiányzása az Alkotmányból, majd az a tény, hogy nyelvtani értelmezésben csak hatáskörátruházást tartalmazott, mennyire behatárolta az Alkotmánybíróság mozgásszabadságát, arról nem is szólva, hogy a 2/A § bevitelét nem követte az Alkotmánybíróságról szóló törvény olyan értelmű módosítása, ami világossá tette volna, hogy rendelkezik-e vagy sem az Alkotmánybíróság bárminemű hatáskörrel (elméletben az *igen*¹⁸ és a *nem*¹⁹ egyaránt védhető) az európajog tekintetében. Nem történt meg ennek a törvényhozó részéről való tisztázása azóta sem, és immár az E cikk a hatályos rendelkezés.

Ráadásul az a tény, hogy egy fordulat normakontroll típusú vagy népszavazási jellegű eljárásban született meg, szintén fontos faktor és csak nagy óvatossággal lehet – szerintem – népszavazási ügyben kimondottakat belehelyezni a nemzetközi jogot és az európajogot érintő alkotmánybíróági határozatok „fejlődésvonalába”.

A 12/2007. (III. 9.) AB határozat („Egyetért-e Ön azzal, hogy gyógyszereket továbbra is csak gyógyszerárban lehessen árusítani?” népszavazási kérdés ügye) párhuzamos indoklása vetette fel, hogy elvi élel lenne célszerű megválaszolni, hogy az Európai Unió rendelete vagy irányelve által lefedett tárgykört illetően lehet-e vagy sem ügydöntő népszavazást tartani?²⁰ Mint emlékeztető, a nemzetközi szerződésbe ütközés kizárt tárgykör volt, az európajogba ütközésre pedig a jogalkotó nem tért ki.

Ha az Alkotmánybíróságtól el is kerültek a népszavazási ügyek, az OVB/Kúria még találkozhat ezzel.

¹⁸ Bizonyos határokon belül!

¹⁹ Bizonyos határokon belül!

²⁰ „Igaz azonban, hogy valóban komoly problémát jelentene az egyértelmű európai jogi kötelezettségekkel szembe menő népszavazás hitelesítése. Ezért nézetem szerint az európajogba ütközésre való hivatkozás esetén azt kell vizsgálni, hogy az Országgyűlés hatáskörébe tartozó-e a kérdés az EU jogrendszerének az OVB előtti eljárás időpontjában hatályos állapota szerint, különös tekintettel az ún. eredeti jog illetve a levezetett jog kettősségére, utóbbin belül a rendeletek illetve az irányelvek eltérő természetére és az általuk ténylegesen lefedett jogterületekre.”

Voltak olyan ügyek is, ahol az indítványozó által alkalmazott szóhasználat is kényszerpályát jelölt ki az Alkotmánybíróság számára: míg egy (a korábbi időkben lehetséges) *actio popularis* esetében az indítványozó szóhasználatától eltérhetett az Alkotmánybíróság, az EUIN határozatban²¹ követte azt, ahogyan a köztársasági elnök fogalmazott, mégha végül nem úgy, nem ott és nem abban találta meg az adott szerződés alkotmányellenességét, amelyben az indítványozó azt felvetette.

A lisszaboni határozat²² esetében a kényszerpályát az EK társulási szerződés kihirdető jogszabály utólagos normakontrollját lehetővé tevő határozat²³ jelentette, és ráadásul a doktrína ezt korábban, mint az Alkotmánybíróság első korszakának merészségét, példaként állította, a nemzetközi jogászok akkori fejcsóválása dacára. A lisszaboni határozat sok bírálatot kapott – különvéleményben, párhuzamos indoklásban is – ám azok igencsak tartózkodtak attól, hogy a megoldás ősforrását bírálat alá vonják illetve megmondják, miért is nem irányadó.

VII.

Az értekezés döntően a nemzetközi jogi normák (mindenekelőtt szerződési vagy szokásjogi normák) jogszabályok magyarországi jogi helyzetét vizsgálja, és számtalan meggyőző példát hoz arra, hogy a transzformáció illetve az adopcio gyakorlata milyen nehézségekkel találkozik, amelyeket nem tud feloldani, sőt esetenként még súlyosbítja is.

A jelenlegi megoldásnál jobbat, egyszerűbbet lehet találni (lásd Blutman László javaslatát a XIX. századi becikkelyezés/beiktatás kifejezéshez való visszatérésről²⁴), de esetleg lehetett volna még jobban árnyalni az ún. közvetlen alkalmazhatóság (vagy mivel ezt ő szintén bírálja, a közvetlen hatály) kérdését, különös tekintettel arra, hogy még az ún. *self-executing / direct applicability / applicabilité directe / Drittwirkung* stb. szempontból egyáltalán számításba jövő szerződések többnyire valójában vegyes szerződések, azaz szabályaiknak csak egy (és vélhetően kisebb) része rendelkezik e jellemzőkkel.

VIII.

A közismert nagy kérdés pedig valójában nem is a norma formális, nyelvtani, hanem komplex (történeti, logikai, rendszertani, gyakorlati és teleológikus) értelmezése és alkalmazása az ún. élő jog szellemében.

Azaz az esetek java részében az Emberi Jogok Európai Bírósága ítéletei elvi élő értelmezési fordulataihoz való jogalkalmazói hozzáállás az igazi kérdés. Az bizonyos, hogy a „dualista” kihirdetési gyakorlatot folytató Országgyűlés képviselője vagy egy jogalkalmazó számára külön nehézséget jelent annak megértése – legalábbis ha az általa jobban ismert alkotmányjogi kategóriákban gondolkodik -, hogy miért is kellene neki odafigyelnie az EJEK ítéleteire, ideértve a nem Magyarországot érintőket is, hiszen azok – ahogyan Blutman László is hangsúlyozza - nem is kerülnek magyar közjogi normaként kihirdetésre. (A 2005. évi L. törvény 13.§ -ának (1) pontja önmagában ebben az irányban értelmezhető²⁵, viszont a (2), (3),

²¹ 32/2008. (III. 12.) AB határozat. Ezt az ügyet az értekezés több helyütt is értelmezi.

²² 143/2010. (VII. 14.) AB határozat. Ezt az ügyet az értekezés több helyütt is értelmezi.

²³ 4/1997. (I. 22.) AB határozat

²⁴ értekezés, 59.o

²⁵ 13. § (1) A nemzetközi szerződés értelmezése során az adott nemzetközi szerződéssel kapcsolatos jogviták eldöntésére joghatósággal rendelkező szerv döntéseit is figyelembe kell venni.

(4) olyan összefüggésben van megfogalmazva²⁶, amelyek az államközi vitákra értendők.) Ha a jogalkalmazó vagy a jogalkotó összekeveri az ítéletek rendelkező részi kötelezettségének valóban relatív hatályát az Emberi Jogok Európai Egyezménye adott cikkelye értelmezésére egyezményesen adott kompetencia hatályával²⁷, azt – mint többször is láthattuk – kellemetlen meglepetések érhetik illetve egyszerűen nem is érti, hogy miért is volt nagy biztonsággal eleve megjósolható a strasbourgi pervesztés és az elmarasztalás.

Másrészt azonban az Alkotmánybíróság (az európai alkotmánybíróságok) számára külön nehézséget jelent, ha az EJEB gyakorlat hirtelen (vagy éppen túl gyakran) változik.²⁸

IX.

Ennél azonban még nagyobb kihívással is találkozok a magyar jogalkalmazó, amelyre szerény megítélésem szerint nemhogy ő nincs felkészülve, de úgy tűnik, mások sem.

Azt hiszem, a magyar állami és kormányzati struktúrának a kérdésben érdemi döntéshozatali joggal rendelkező személyei sem gondolták végig, hogy a Nemzetközi Büntetőbíróság kihirdetésének 15 éves halogatása nyomán a körülmények szerencsétlen, de nem kizárható és nem is abszolút valószínűtlen összejátszása esetén milyen helyzetbe kerülhet országunk.

Így, konkrét példa révén, mint cseppben a tenger, talán jobban látszik, hogy a Blutman László által felvetett kérdések súlyosabbak annál, hogy pusztán azzal lennének elintézhetők, hogy „*már megint az elefántcsonttoronyból kritizálnak bennünket*”, és a megszokott, egyszerűbb fordulatok helyett bonyolultabb, új szakkifejezéseket próbálnak meghonosítani.

Amennyiben ugyanis az ICC-től letartóztatási parancs érkezik a kapcsolattartásra felhatalmazott magyar intézményhez azért, mivel - játszunk el a gondolattal²⁹ – az információk szerint Magyarországon tartózkodik a körözött személy – magánemberként (például régóta elhanyagolt reumatikus és egyéb izületi panaszait kúraltatja Hévizen vagy éppen, mint kettős állampolgár, családjának itthoni tagjait látogatja meg) vagy hivatalosan, például éppen valamilyen haderőközi együttműködést szervez vagy haditechnikai üzlet létrejöttében segédkezik vagy szakkonferencián vesz részt, delegáció tagja vagy vezetője, stb. - és ha valaki tanulmányozza az ICC honlapját, akkor láthatja, hogy ott nemcsak afrikai ügyek vannak, hanem a kelet-európai, közel- és közép-keleti helyzetek tekintetében is komoly

²⁶ (3) Ha a vita közvetlen tárgyalások útján ésszerű időn belül nem rendezhető, a nemzetközi szerződés kötelező hatályának elismerésére felhatalmazást adni jogosult szerv dönt arról, hogy szükséges-e a vitát a szerződés rendelkezéseinek, illetve a nemzetközi jog szabályainak figyelembevételével harmadik fél - különösen az Egyesült Nemzetek Nemzetközi Bírósága, választott bíróság vagy békéltető bizottság - elé terjeszteni.

(4) A (3) bekezdésben meghatározott harmadik fél döntése kötelező és végrehajtandó, ha a vitát rendező szerv alapszabálya vagy a vita tárgyát képező szerződés így rendelkezik, avagy a felek így állapodnak meg. A döntést - a nemzetközi szerződések kihirdetésére vonatkozó rendelkezések értelemszerű alkalmazásával - a Magyar Közlönyben ki kell hirdetni.

²⁷ 32. CIKK A Bíróság joghatósága 1. A Bíróság joghatósága az Egyezmény és az ahhoz csatlakozó jegyzőkönyvek értelmezésével és alkalmazásával kapcsolatos minden olyan ügyre kiterjed, amelyet a 33., a 34., 46. vagy a 47. Cikknek megfelelően elé terjesztettek

46. CIKK Az ítéletek kötelező ereje és végrehajtása 1. A Magas Szerződő Felek vállalják, hogy magukra nézve kötelezőnek tekintik a Bíróság végleges ítéletét minden ügyben, amelyben félként szerepelnek.

²⁸ E tekintetben az opponens hivatkozik a Paczolay-émlékkönyvben megjelent tanulmányára, amely ezt az ún. *teljes életfogytiglan* börtönbüntetés EJEB joggyakorlati megítélésének újabb- és újabb fordulataival próbálta szemléltetni. (E tanulmány azonban a disszertáció benyújtása után jelent meg.)

²⁹ Az itt vázolt problémakör hangsúlyozottan elméleti konstrukció: nem kötődik konkrét személyhez vagy folyamatban levő konkrét ügghöz, amellyel bírőként már találkoztam volna.

adatgyűjtés folyik, akkor mi mindenről kell jogalkalmazónknak egy nap (*Na jó, legyen egy-két nap!*) alatt dönteni:

- kell-e alkalmaznia a ki nem hirdetett ICC statútumot, úgy, hogy:
- ugyanakkor az ICC legfontosabb anyagi jogi szabályai felismerhetően beépültek az új Btk-ba,
- és az ICC mentességeiről szóló megállapodást ki is ihirdették³⁰,
- a Római Statutum bizonyos (ám nem összes) rendelkezései összekapcsolhatók a büntetőeljárás törvénnyel illetve a nemzetközi bűnügyi együttműködést rendező magyar jogszabályokkal,
- az Alkotmánybíróság a 30/1998. (VI. 25.) AB határozatban viszont úgy fogalmazott: „rámutat az Alkotmánybíróság arra, hogy az általánosan kötelező tartalmú nemzetközi szerződést belső jogforrásban – általános szabályként – ki kell hirdetni, hogy a szerződésbe foglalt jogi norma a magyar jogalanyok felé is érvényesüljön”. De hozzátette: „az Alkotmánybíróság hangsúlyozza: önmagában az a körülmény, hogy egy nemzetközi megállapodás megfelelő transzformáció (inkorporáció) hiányában nem válik a belső jog részévé, nem feltétlenül jelenti minden esetben azt, hogy az illető megállapodás rendelkezéseit ne kellene a magyar jog alkalmazásában figyelembe venni.”
- viszont „a ‘nemzetközi szervezet előírása’ nem fogható fel általánosan kötelező jogforrásként.” – mondta ki a 47/2000. (XII.14.) AB határozat (ahogyan azt Blutman László is idézi)
- ráadásul, ugyanezen AB határozat szerint „...egy jogszabályba foglalás nélküli, illetve egy közzé nem tett nemzetközi egyezmény előírásainak megszegése nem alapozhatja meg a büntető jogi felelősséget.” (amelyet Blutman László szintén idéz)
- viszont e mondat *prima facie* „anyagi jogi” és nem „eljárásjogi” kitélt tartalmaz,
- ugyanakkor az Alaptörvény zárórendelkezéseinek 5. pontja szerint „Az Alaptörvény hatálybalépése előtt meghozott alkotmánybírósági határozatok hatályukat veszítik. E rendelkezés nem érinti az ezen határozatok által kifejtett joghatásokat.”
- azonban az Alkotmánybíróság – mint tudjuk – azt a gyakorlatot alakította ki és követi, hogy ha a vonatkozó alkotmányos és alaptörvényi rendelkezés lényegében azonos, akkor hivatkozhat a korábbi döntésekre.³¹
- ráadásul könnyen előfordulhat, hogy az érintett személy államával van egy hatályos, és kihirdetett, két vagy többoldalú megállapodás, amely tartalmaz mentességi kitételeket,
- miközben az ICC statútuma, mint ismeretes, úgy rendelkezik, hogy a hatálya alá tartozó cselekményekben egyéb alapokon fennálló mentesség őelőtte viszont nem mentesít a felelősség alól (27. cikk³²), ugyanakkor egy másik cikke (98. cikk³³) a kiadatás/átadás tekintetében nem éppen egyszerűen fogalmaz,

³⁰ 2006. évi XXXI. törvény

³¹ Az Alkotmánybíróság „az újabb ügyekben vizsgálendő alkotmányjogi kérdések kapcsán felhasználhatja a korábbi határozataiban kidolgozott érveket, jogelveket és alkotmányossági összefüggéseket, ha az Alaptörvény adott szakaszának az Alkotmánnyal fennálló tartalmi egyezése, az Alaptörvény egészét illető kontextuális egyezősége, az Alaptörvény értelmezési szabályainak figyelembevétele és a konkrét ügy alapján a megállapítások alkalmazhatóságának nincs akadálya, és szükségesnek mutatkozik azoknak a meghozandó döntése indokolásába történő beillesztése” {13/2013. (VI. 17.) AB határozat, Indokolás [32]}.”

³² Article 27 Irrelevance of official capacity 1. This Statute shall apply equally to all persons without any distinction based on official capacity. In particular, official capacity as a Head of State or Government, a

- és a két cikk összefüggéseiről és illeszkedéséről több olvasható precedens van, amelyek értelemszerűen nem Magyarországot érintő jogvitában születtek,
- a keresett személy esetleges magyar ügyvédje pedig előfordulhat, hogy hallott arról, hogy az ICC statútum ki nem hirdetésének állítólag valami, a mindenkori köztársasági elnök hivatalában menetrendszerűen felfedezni vélt, – a tudományos világ illetve az érdeklődő közönség számára soha nyilvánosságra nem hozott és nyilvánosan nem elemzett, nem bizonyított - alkotmányos akadály lenne, ami miatt az 1999-ban aláírt, 2001-ben ratifikált, 2002-ben Magyarország vonatkozásában hatályba lépett szerződés³⁴ kihirdetésére tett előkészületek rendre megakadnak, és se kihirdetés, se alkotmánymódosítás nem történik, jöllehet még az Alaptörvény is, számos alkalommal már módosításra került.
- és az ügyvéd, a letartóztatás/átadás ellen kifogással élve, erre fel is hívja az érintett magyar hatóság figyelmét,
- és közben itt van a 4/1997. (I. 22.) AB határozat és a 143/2010. (VII. 14.) AB határozat öröksége, legalábbis abban az értelemben, hogy a nemzetközi jogilag Magyarország vonatkozásában már hatályba lépett szerződés tekintetében mennyire vitatott, hogy lehet-e egyáltalán *de facto* utólagos normakontrollt kérni (például a kihirdetésre benyújtott jogszabály előzetes normakontrolljába belecsempészve.)
- viszont esetleg olvasott valamit arról (pl. Blutman László tanulmányait), hogy a szokásjog viszont alkotmányos adopciónak révén eleve részét képezi jogrendünknek és esetleg arról is olvasott, tanult, hogy a háborús és emberiség elleni bűncselekményeknek szokásjogi hátterük van,
- és esetleg olvasott arról is (pl. Blutman László értekezésében), hogy két Magyarországot egyaránt kötelező nemzetközi szerződés normakonfliktusa nem alkotmányossági probléma (vagy legalábbis nem szükségképpen az...)

Na, erre varrjon a magyar jogalkalmazó gombot!

Ha pedig az ICC által letartóztatni kért személy távozik az országból és kitör a botrány, akkor ősi magyar szokás szerint előbb-utóbb persze biztos találunk valami felelőst, a hierarchia legalján, kb. a helyettes könyvtáros gyakornokának a szintjén, akit hibáztatni lehet majd azért, hogy az adott napon késve érkezett, és ezért nem nyitott ki időben a jogalkalmazó szerv könyvtára, vagy a számítógép karbantartójára is rá lehet mutatni, hogy a megszakadt internet-kapcsolatot az adott napon későn állította helyre...

member of a Government or parliament, an elected representative or a government official shall in no case exempt a person from criminal responsibility under this Statute, nor shall it, in and of itself, constitute a ground for reduction of sentence. 2. Immunities or special procedural rules which may attach to the official capacity of a person, whether under national or international law, shall not bar the Court from exercising its jurisdiction over such a person.

³³ Article 98 Cooperation with respect to waiver of immunity and consent to surrender 1. The Court may not proceed with a request for surrender or assistance which would require the requested State to act inconsistently with its obligations under international law with respect to the State or diplomatic immunity of a person or property of a third State, unless the Court can first obtain the cooperation of that third State for the waiver of the immunity. 2. The Court may not proceed with a request for surrender which would require the requested State to act inconsistently with its obligations under international agreements pursuant to which the consent of a sending State is required to surrender a person of that State to the Court, unless the Court can first obtain the cooperation of the sending State for the giving of consent for the surrender.

³⁴ A magyar kormány a Nemzetközi Büntetőbíróság római statútumát 1999. január 15-én aláírta, majd az Országgyűlés azt 2001. november 6-án ratifikálta (72/2001. OGY határozat). A ratifikációs okmányt 2001. november 30-án adták át Hágában. Sem a köztársasági elnök, sem a kormány nem kért előzetes normakontrollt.

X.

Fentiekben részben a gyakorlatot magyaráztam, részben gyakorlati példákat próbáltam hozni annak alátámasztására, hogy (1) mennyire nem pusztán csak szépészeti, elméleti, dogmatikai problémákról van szó, hanem gyakorlati következményekkel is reálisan lehet számolni a zavaros megoldások miatt. (2) Mi mindenre lehetett volna kitérni, ha nem kellett volna attól tartani, hogy az szétfeszíti az értekezés kereteit, szokásos terjedelmi korlátait.

XI.

Értekezésében Blutman László kitűnő elméleti megközelítésben és alapos, meggyőző indoklással szedi ízekre a hatályos magyar gyakorlatot, bizonyítva annak zavaros, ellentmondásokkal terhelt jellegét.

Megalapozott javaslatokat tesz egy hazánkban új fogalomrendszerre, amely nemzetközi jogi kötelezettségeink belső jogi érvényesítését / érvényesülését elősegíthetik.

E tekintetben a „rombuszmodell”³⁵ (különböző dimenzióival, mint a kettős rombuszmodell illetve a „háromrétegű kettős rombuszmodell”) megrajzolása tagadhatatlanul érdekes. Hasonlóképpen segítheti az elemzést az alkotmányellenességnek három formájának elkülönítése, mint az elsőfokú, a másodfokú és a harmadfokú alkotmányellenesség³⁶. Ugyanígy az alkalmazhatóság három formájának („formai absztrakt alkalmazhatóság”, „tartalmi absztrakt alkalmazhatóság” és „konkrét alkalmazhatóság”) elkülönített és kifinomult elemzése szintén értékes vonása az értekezésnek.

A joghatás tekintetében az „igényalapító joghatás”, a „helyettesítő-kizáró joghatás”, „értelmező joghatás” és „egyszerű-kizáró joghatás”, mint vizsgálati szempontok segítenek a nemzetközi jog hazai érvényesülésével szemben felmerülő akadályok, félelmek leküzdésében.

Igaz, ezek azért nem olyan szakkifejezések, amelyeket evidens egyszerűségük révén minden további nélkül egyik napról a másikra bevezethetők lennének a magyar joggyakorlatba.

Ugyanakkor az általa kidolgozott konstrukcióról Blutman László maga sem állítja, hogy „a fenti fogalomrendszer alapján mindig pontos elhatárolásokat lehet tenni gyakorlati problémák felmerülésekor. Ez nem automatizmusként működik, mellyel ránézésre osztályozni lehetne a gyakorlat sokszínű eseteit. Egy ilyen fogalomrendszer inkább egy eszközrendszer, mely orientálja az elemzést, kimunkált megközelítési módszereket közvetítve számára. Egy gyakorlati problémánál nem feltétlenül a megoldást nyújtja, hanem a megoldáshoz vezető elemzések irányait alapozhatja meg.”

Kívánom Blutman Lászlónak, hogy sikerüljön mégis meggyőznie a jogalkotót, a jogszabályok előkészítésért felelős minisztériumot, továbbá az Alkotmánybíróságot és a Kúriát, hogy érdemes átgondolni a jelenlegi fogalomrendszer alkalmatlanságát és lehet életre hívni egy jóval hatékonyabb, bár nem feltétlenül egyszerűbb rendszert. Ha már számos államnak – köztük velünk szomszédos vagy közeli -államoknak sikerült, akkor ez nálunk miért ne menne?

³⁵ Ezt Blutman László korábbi műveiben is már bemutatta: ez az ún. Blutman-Chronowski mátrix.

³⁶ Bragyova András alkotmánybíróként kísérletet tett arra, hogy az elsőfokú és a másodfokú alkotmányellenesség kifejezéseket bevigye az alkotmánybíróági szóhasználatba.

XII.

Összegezve: Javaslom az MTA illetékes fórumainak, hogy bocsássák az értekezést nyilvános vitára. Megítélésem szerint az értekezés mélysége, gondolatgazdagsága, egyéni, újszerű megközelítése egyértelműen tanúsítja, hogy Blutman László számára az MTA doktora / D.Sc fokozat odaítélése minden szempontból indokolt.

Hága, 2017. január 23.

Dr Kovács Péter

